

ARVOR

Koumanant-bloaz : 50 lur
SKRIVERZH HA MEREREZH
11, Straed Louis-Postel, Roazhon
K. R. P. (C. C.) 35.429, Roazhon

KAZETENN SIZHUNIEK

N'ANKOUNAC'HAIT KET kas
C'HWEC'H REAL timbroù pep
gwech ma fell deoc'h kemañ
ho chomlec'h.

HA KASET
HOC'H EUS
HO KOUMANANT
DA 'ARVOR' ?

SIZHUNVEZH AR SISTR gant Ar C'houer Kozh

Komzet em eus dija eus an avaloù hag eus ar sistr. Hen ober a rin adarre, rak plijadur am eus bet o welout e oa em glevet Unvaniezhoù Kouerien Vreizh evit ober e Roazhon, a-unan gant mistri Skol al Labour-Douar, sizhunvezh ar sistr, evit hollañ ha kelenn ar baotred diwar ar maez war ar poent-se. Ha diouzhtu em eus kemeret ya faper ha va stilo, evel ur skolar kozh, hag ez on act dij, da glevet ar c'hentelioù ha da gemer perzh el labourioù, ma oa diskouezet deomp gant mistri eus ar ae wellañ kiviachou, troioù-niche, ha doare-ober da gaout frouezh mat ha sistr eus ar c'hentañ klas.

Ha setu, e berr-komzoù, ur re bennak eus an alioù fur am eus bet eno, a zo heñvel, hen anvaz a ran, ouzh ar re am eus roet deoc'h dija.

1) Da gentañ, ret eo lakaat evezh pizh ouzh an avaloù : penaos o dibab hag o dastum. Ne deont ket da zareviñ holl war un dro : béz' ez eus avaloù abred, avaloù etre, hag avaloù diwezhat, pe avaloù gouñv. Arabat o c'hemmeskañ evit ober ar sistr : mar deo darev ul lodenn, eben ne vo ket, hag ar sistr ne vo ket mat. Ret eo dispartial anezho hervez ar mare da zareviñ. Diouzhtu un tu all, ez eus avaloù dous, avaloù c'hwery (dous-c'hwery ha c'hwery-dous) hag erfin avaloù trenk. E-touez an avaloù darev da valañ er memes amzer, e ranker atav ober ur c'hemmeskañ an avaloù dous, c'hwery ha trenk. Panevel-se hor bo sistr fall. An danvez trenk an hini eo a ziwall ar sistr da glañv. E Breizh avat, ez omp froet alies da ober re

gant avaloù trenk, pa 'z eo mat an avaloù c'hwery ivez da zerc'hel ya'e'h ar sistr. Rak enno ez eus kalz eus an danvez a labour a-enep ar mikroboù : an danvez-se, hag a laka an aval nevez troc'hel, an aval c'hwery dreist-holl, da devalañ buan : an danvez kiviñ eo, ar memes hini a vez fonnas er gwez derv pe er gwez kistin, hag a ro d'ar sistr e liv. Ret eo etia dastum ha malañ a-du an avaloù

abred, etre ha diwezhat, hag ober sistr ganto diouzhtu zo Hogen, e pep hini eus an leiz amzer-se, ret eo ober ur c'hemmeskañ an avaloù dous, c'hwery ha trenk; hag hen ober hervez blaz an dud, hervez ar seurt sistr heñv eus c'hoant da gaout, e doare da ober atav ar memes seurt, ma kavo ho prenteg ar sistr a hij dezho hag ez int boas da gaout.
(Kendalc'h baj. 2)

AN AMZER O TREMEN

4 A VIZ MEURZH.

- Kenderc'hel a ra an Alamanned da vont war-raok e kreisteiz an tal-benn. Ker Stiansk a zo kemeret ganto hag ar stêr Donetz tizhet. An 3^{vet} arme rusian a zo kelic'hlet e kreisteiz C'harikov. Arsalhudeg ar Sovietoù a zo diarbennet e kostez Koursk hag Orel.

- En Alamagn, porzh Hamburg a zo bombezet. 14 karr-nij saoz a zo diskaret.

- Kirri-nij alaman a bombez Londrez e-pad an noz.

- E-pad krogadoù ar sizhun dre-menn, 2.110 a brizonidi a voe graet gant soudarded an Ahele en hanternoz Tuzetia. 68 a girri-soplaj hag a girri-houarnet a voe distrujet.

5 A VIZ MEURZH.

- Listri-soplaj alaman a gas war strôd 13 lestr-koñvers (97.100 f.). Daos lestr all a zo tizhet gant torpillennoù.

- Er C'houarn bagadoù soudarded rusian a zo kaset da gel. Armod ha posterezhioù-brezel a zo kemeret gant an Alamanned. War dalbenn an Dolbet, Ker-Litschansk a zo kemeret gant an Alamanned. Arsalhudeg ar Rusianed a zo diarbennet e kostez Koursk, Orel ha Staraita-Roussia.

- En Afrika-an-Hanternoz, porzh Filippi a zo bombezet gant kirri-nij an Ahele. Tri lestr-koñvers brax a zo tizhet.

- Bro-Holland ha kuzh-heol an Alamagn a zo bombezet gant kirri-nij amerikan. 10 anezho a zo diskaret.

- Ul lestr brazilian hag ul lestr bras amerikan a zo goneleket e kreisteiz ar Mor Atlantel gant ul lestr-soplaj italian.

7 A VIZ MEURZH.

- An 3^{vet} arme houarnet rusian, bet kelic'hlet gant an Alamanned e kostez C'harikov, a zo kaset da strôd 225 km. E girri-soplaj hag a girri-houarnet 1.000 a girri a zo kemeret gant distrujet. Er C'houarn, an 59^{vet} arme rusian a zo troc'hel. Bagadoù soudarded rusian a glask dilestrañ e kichen porzh Novorossi a zo diarbennet. Krogadoù start bepred e kostez Koursk, Orel ha Staraita-Roussia. Gabitek a zo dilezet gant an Alamanned.

- Pemp karr-nij amerikan pe saoz a zo diskaret a-zio'h aod gall ar Mor Atlantel.

9 A VIZ MEURZH.

- E Bro-Rusi, e kreiz an talbenn, karradennoù Gehatah ha Sychenka a zo dilezet gant an Alamanned. War breostet an talbenn e kendalc'h an Alamanned da ziarbenn ar Rusianed.

A-dreuz al levrioù hag ar c'helaouennoù

Adrien de CARNE hag e bezhioù-c'hoari gant Youenn DREZEN

Aet eo da anaon, nevez 'zo d'e nav bloaz ha pevar-ugent, dean ar skri-vagnerien vrezhonek, an Ao. Adrien de Carne, eus a Blougonvelen.

Ken didrouz ha ma vevas, eo kimmadet diouzhip.

Denjentil a ouenn gozh e oa an Ao. de Carne.

Techet eur da gredif, tro aze, eo ar brezhoneg ur benveg mat nemet-ken evit an dudigoù : troc'herien vuzhug, silerien dour sall pe grak-astrouien kêrioù bihan Breizh-Izel. N'eo ket gwir !... Uhel eo bet savet ener ar brezhoneg gant meur a skri-

vagner ganet en noblañs. Hirik a-walc'h eo zoken holl anvioù an dud-jentil, pell diouzhtu ober-fae war yezh o zadou kerp. An vestias dezhi holl strivioù o s'falc'h hag o goullguzh. Anavezet a-walc'h eo, da skouer, anezher Barzhar-Breizh : Hersart Kervaker, hep ma vo dav komz hir-ros'h diwar e benn.

Eus gouenn ar vrezhonegerien-se eo Ao. de Carne, « Barzh an Arvor », evel ma sine o skridoù. N'eo ket da Bariz eo ez as da bieustrin war al lennegezh e Breizh, ne lavaran ket, e Bro-Leon, eun-hag-eun. N'eo ket e galleg, mes e brezhoneg; n'eo ket evit ar vondenian fastet ha figus, mes evit pobl ya'e'h hor maezioù. Hag evit most da houmañ efedusoc'h, e savas kontadennoù; mes, dreist-holl, aozañ a reas pezhioù-c'hoari, pezhioù-c'hoari eus an druilh : dramaoù bihan ha farserezhioù berr.

Anavezet em eus « Barzh an Arvor », diouzhtu goude ar brezel all, e Brest. Un den bras anezhañ, gwenn e benn, dont a ra da di-mouerezh ar « C'houarnier », da reizhañ, en e-unan, ha gant kalz a evezh, ampouennet eo e bezhioù-c'hoari. Ha m'hen asur deoc'h, n'eo ket ur c'hoari e oa e labour, rak d'ar mare ma komzar deoc'h e oa en e seizh gwellañ gant krouidigezh e oberoù. Savet en deus, evel-se, un dougen pezh-c'hoari bannak e brezhoneg...

Rekourer fin e veze gantañ renerien patronajoù bro-Leon, rak ne dremene ket ur sulvezh, hep ma vije displeget

BREZEL AR POST

E-pad miz C'hwevrer 1943, ez eus bet kaset d'ar Framm-Keltiek 132 a c'hologoù-lizhar, warno an adres merket e brezhoneg.

War an daolenn-enor (ar re o deus kaset ar muiañ) e lakaomp anvioù :

Yann ar Beg, Kemper, Kerlann, Plistin, C. Lemée, Roazhon, Marc'harid Goulaouen, Douarnenez.

132 lur a zo bet roet gant ar Framm Keltiek da brezhañ levrioù da gas d'ar brizonierien.

Skrivet bepred an adres e brezhoneg war ho holl lizheroù. Ha kasit ar golioù a resevit d'ar Framm Keltiek, 19, ru ar Monsiz, Roazhon.

e lec'h pe lec'h, hag e meur a lec'h, pezhioù-c'hoari brezhonek, hag atav e veze goulenet « nevezintioù ».

Katolik e oa « Barzh an Arvor » e kristen ha breizhat, evel ma voe lavaret. Doujañs bras a vage da ene ha da gredennoù e selouerien. Embann a ra e oa tu da lakaat ar re-mañ, da gaout berr-amzer, hep hilligañ ar siou fall pe diwar goust an nesañ, gant goaperezh trenk. Ne dalvez ket muioch, war e veno, terfiri ar pennoù gant kudennoù tenn da ziluziañ.

Na gredit ket, evit-se, eo e sukr, ha pezh a vefe gwaohoc'h, diviaz hag enoüs, e bezhioù-c'hoari. Lenit e farserezhioù : « An Aotrou Fich-Fich », « An Aotrou Flammig », « Saig, ar paotr fin », « Ar c'hoz medisin », ha kement a reoù all, hag ho po ho kwalc'h a biljadur. Nemet, hep tro, e kavot ur gentel, roet deoc'h gant ur mouso'hoarzh.

(Kendalc'h baj. 2)

ISTOR FENTUS MATILIN

An ebarduz, p' erruas, ar wreg evit kousket
A ya e-barzh he gwele, he dor erwat p'ennel.

« Bremaon », eme houmañ, « me a raio d'na den
Ur gentel 'vit e zistronn diouzhtu an ostizien ».

War-dro unnek eur hanter, e gof karget a win.
En ur stad euzhus-meurbet ez ervu Matilin.

An nor a gavas serret, mes dont 'ra da bediñ
Da gaout ar vadelezh da huslañ digerin.

« O bremañ », eme Janed, « pa 'c'h eus da gof karget,
En ti-mañ, me hen asur, fenozh ne zeui ket. »

« — Er poull a zo 'barzh ar porzh, me 'ya d'en em veuziñ »
« — Mes gant a ri », eme houmañ, « e c'hallfe 'n em walc'henn. »

An noz a oa gouall-deval : ur c'horf a gouezh en dour
Hag ar wreg paour spouronet a zillamm da sikour.

Koachel e-kichen an nor, Matilin 'ya neuze
Didrouzañ ma c'hall moned, da gousket 'n e welle.

E-lec'h he fried meuzier, e dog hag un droujenn
Eo ar pezh he deus kavet, sanket 'kreiz ar voutheann.

En ur gounnar ar vrasañ, ar wreg a gerzh d'an ti.
Mes an nor a zo p'ennet ha serret kloz outi.

Kaer he deus skeiñ ha kriad, Matilin ne glev ket,
Hag e rank gant kalonad chom er-maez da gousket.

Ar gentel eus an istor : ma 'z eus bet ur meuzier,
Na ale'houezit ket an nor ken vo erru er ger.

Me ho ped, guraezh yaouank, soñjil e kemeul-se,
Ha chomil, pa viol est, didrouz en ho kwele.

Ar peoc'h en tiegezhioù a vezo er vro-mañ
Pa ne vo euit euañ nemet dour da euañ.

Dre eno ez echuan, rak me 'm eus bet ivez
Ul lodenn eus ar stroq' a vez gwerzhet bemdez.

Y. M. S.

(« Kroaz ar Vretoned », 22 Meurzh 1908)

AN HENTOU-HOUARN GWECHALL

A-raok ar brezel-mañ, an hentou-houarn a ra mal-tre o labour. Ma oa kerik a-walc'h beajiñ ganto e c'helled, da nebeutañ, kontañ warno. Erruont a raent d'an eur merket hag e kasent e' honoc'h propik hag e koulz d'al lec'h ma felle deoc'h mont pegen pell beunak edo. Ne c'hoarveze ket kalz a zarvoudoù hag e oa dent an hentou-houarn an doare surañ ha dirisklañ da veajiñ. Ne voe ket alou e gir-se, avat, ha tregont vloaz a zo hepen e oa kement a dreñtoù oc'h en em dourlaj hag o troudennañ ma c'helled komz gant gwr abeg, eus gwaslenn an hentou-houarn. « Kroaz ar Vretoned » a embannas, d'indan an talbenn-se, ur pennad a adoullamp amañ :

« Ma talc'h an traoù da vont war an lin ma 'z eont, hep dale an hentou-houarn ne vint ken nemet ur walc'h evit ar vro ha den ne gredo ken bale enne.

Setu amañ an darvoudoù c'hoarvezet abaoe an 28 a viz Du, da lavaret eo, pevar deiz 'zo. Diandora dimezhañ, en-dro d'ar Mans, e Silte-le-Gatlloume, trefn Paris a oa bet distruet en-gar evit reñ plus da hini Brest da dremen. Mes ankounac'hael oa bet serriñ al linenn e-lec'h ma oa distruet

trefn Paris, ha hini Paris a yeas warnañ hag a frikas ar gweturioù dimezhañ. Er re-mañ e oa soudarded. A-drugarek Done, dara anezhe a oa diskennet en traoù. E-touez an tri lazhet ez eus ur soudard eus Plien Seizh a zo bet gwall-c'hoazet.

Ar memes deiz, e kreisteiz Frañs, un trefn a zironennas hag a tremen war ur pont. Al lokomotte a gouezhas en toull ha tui a voe gwall-dapet.

Ar memes deiz, trefn Lion da Nuaud a zironennas hag a zill-ehus da vont gant al linenn e-pad ur c'hard leo. Neuze e pozis. Amañ n'eus kallet nemet ar c'hant gant an distruj a zo ket.

Ar memes deiz, en Flampes, un trefn mare-hidurezh hag a oa bet pozet da c'horloz mont pellic'h, a zo bet ast kuit anezhañ e-unan. Ar mekankar hag ar re all a oa ast kuit da evañ hep a manes. Pa zistrofont a oa kallet an trefn. E-lec'h derezhioù gant al linenn bras, un trefn, dre c'hant, a drouz war al linenn all hag a zironennas neuze, an eil gwelet o vont war eben. Ugent gwelet a zo bet droillet.

(Da gendrec'hel)

AR FURCHER BREZHONEK

Danvez istor ha danvez yezh

EUREDOU

Danvez a zo ivez gant ar promesaou a briedelezh hag an euredou, kalz nebeutoc'h, koulskoude, eget gant ar badeziadont hag ar mortuajou...

MORTUAJOU

Nag a staz a zo gant mortuajou an amzer goñd. Hivaz ar skridoù-se a zo divlaz hoñd, koulz re an Iiz ha re an ti-hir...

E daou skrid, tost an eil d'egile, e tennoa (Plougouven, 1689) : « In hunc in la chapelle de Saint-Paul, sibi sur les limites de la paroisse... »

Sizhunvezh ar sistr

(Kendalc'h ar baj. 1) 2) Evit ma 'ya mat ar sistr e go, ret eo lakaat evezh ouzh an tog kochienn en em c'hra war c'horre...

SKOL VREZHONEK a vez graet

D'al Lun : Bro-Dreger Plouguskant. — E skol ar mers'ched — Plouflec'h. — E skol ar baotred hag ar plac'hed goude ar skol...

An hentou-houarn gwechall

(Kendalc'h ar baj. 1) Disul da noz neuze, da eizh eur hanter, un treñ a ya eus Sant-Brieg da Roazhon a oa pozet e Monforz pa gouezhus war ar memes linenn gantañ un treñ marc'hadour...

Adrien de CARNE

(Kendalc'h ar baj. 1) Rak — amañ emañ an dalc'h, — barrek e oa war e vicher, ha barrek war e vrezhoneg. Anavezout a rae tenn-pered hag ezhommou e dud. Setu perak, e-touez komzoù leun a skiant-pennet, e kaviz ivez bommoù rest e genou e c'hoarierien. Ar re-mañ a zo anezho kouerien, mevelien, michecurerien ar boue'hadennoù, jud-koed, notered, medisinid, tavarnourien, archerien, barnerien, paotred vat ha gwall-haotred, mesk-ha-mesk. Hag, evel er vuhez pemdeziek, komz a reont, e pezhioù-c'hoari e Bardh an Arvor...

An Amzer o Tremen

(Kendalc'h ar baj. 1) — Kiri-nij amerikan a vombes ar ger e kreiz Breizh Ouzhpenn daou c'hant den a zo lazhet. — Eltre ar 1-añ hag ar 7 eus ar miz e kollas an Amerikanek hag ar Saozon 168.100 loenedad a listri-koñpers. 10 A VIZ MEURZH. — Er sap-heol an Alamanned a c'houez tachenn e kostez Charkov hag a tizer Bjalon e-kichen Riev. — Ar Saozon a vombes München. Tiz, ospitaloù hag Iizou a zo tizhet. 11 A VIZ MEURZH. — Tizek lestr-koñpers a vont eus Amerika da Vro-Saoz a zo goudelet-gant listri-splaj alman. Rak-se, 36 lestr-koñpers eo a voe kaset d'ar strad e-pad ar 24 eur d'wezhus. — Er sap-heol e kendalc'h an emgann evit Charkov m'eo eru an Alamanned er fabourizioù anezhi. Krogadont start alav e kostez Orel ha Tcheln. Eltre ar 1-añ hag an 10 eus ar miz e kollas ar Ruzaned 773 karr-eingann. — Er Afrika-an-Ruzanedoz ar strald listri-koñpers a voe lazhet er porzhioù Bouji ha Filippeil gant kiri-nij Italian. U' lestr bras a zo goudelet. Unan all hag ul lestr-tarzer a zo tizhet.

E PELEC'H KAVOUT LEVRIOU BREZHONEK ?

E ti al levrierioù-mañ e kavot levrioù brezhonek da bremañ : FINISTER DERRIEN, 56, straed Emile Zola, Brest. LIDOU, 96, straed J.-Jaurès, Brest. QUOUSSIN, 7, straed Lafayette, Landerne. GOAZIOU, 1, leurenn Souvestre, Montroulez. CHATEAU-JOBERT, 15, straed Carnot, Montroulez. RIOU-QUERNE, 10, leurenn Thiers, Montroulez. GOAZIOU, 7, straed Saint-François, Kemper. DAULI, 18 bis, straed René Madeg, Kemper. GUYARCH, levrdis Sant Kaourant, Kemper. AODOU-AN-HANTERNOZ BASQUIN, 17, straed St-Goueno, Sant-Brieg. MESSIER, 14, straed St-Goueno, St-Brieg. HAMEP, 29, leurenn ar C'hreiz, Gwengamp. MOR-BIHAN PIN, 26, straed ar Feunteunioù, eo Orient. GOAZIOU, 1, leurenn Bisson, eo Oriant. GRAFF, 4, straed Victor Massé, eo Oriant. IL-HA-GWILEN LEVREDI BREIZH 17, kae Chateaubriand, Roazhon. LEMOUSSU, 25, ball Rochebonne, Parant.

ONDINENN gant FOUÇÉ

Lakaet e brezhoneg gant MAOPREDEN ha Roparz HEMON

ERENNAD AL PENNADOL A-BAOK. — An den kozh, a tridal gant al levezeg, a vritiataz Ondinenn. Piv a struzas neuze, nemet ar yaouez kozh, hag hi ivez a reas phourou d'ar bagel adkavet. Ne voe mui meneg a rebech, seul nebeutoc'h ma legemere ar plac'h, disoñjet gant he barrad m'eo, he c'herent gant komzoù c'hwek hag allzigoù. Pa zistroas an dud erfin, laouen ha seder, d'al locheenn, edo heol ar mirdin, o saludiñ al lenn gant e vannou kentañ. Tavet eo an avel. Al labousedigoù a gane lizhin war ar hrakouñ glec'h. Atav e c'houlleone Ondinenn digant an denjentil kontañ dezhi e istor. An daou gozh, o voubc'hoarzhin, a asantas a c'hrad vat. — Degaset e voe peadra da leinad dindan ar gwez a greake e-kichen al lenn. An holl a azegas, drant o c'halou, Ondinenn, — peogwir ne fellas ket dezhi ober a-hend-all, — war al lelon ouzh treid ar marc'heg. — War-se e krogas Huldrand da gennz evel-hen : PENNAD IV PETRA C'HOARVEZAS GANT HULDRAND ER C'HOAD « Eizh devezh 'zo bennek, ez erretis er ger gozh ahont, en tu all d'ar c'hoad. Nebeut goude e voe graet un tournamant ha redadegou, hag eno ne espernis na va marc'h na va gaf. — Chomet oan harp ouzh ur glouedenn da ziskizañ un tamm war-lerc'h al labour plijus-se, hag edon eoc'h astenn va zog-houarn d'am nevel a-dreñv din, pa baras va sell war un dimezlet burzhus he bravennez. Fichet oa kered dispar, hag hi en he sav war ur pondalez, o sellout ouzh an arvest. Goullenn a ris ouzh va amezeg piv ou ar plac'h yaouank dudus-se. Hech anv, a respontas, oa Bertalda, hag e oa mers'ched perc'hennet unan eus galloudusañ duded ar c'horn-bro. Hemo'kañ a ris e sellé ouzhin ivez, hag — evel-se emañ ar baotred yaouank, — ma oan bet kalonek betek bremañ, div wech kalonekoc'h e voens gant. Diouz an abardaz e tañsis gant Bertalda, hag evel-se keit ha ma padas ar gouel. — Huldrand a voe troc'het e gomz dezhañ amañ a-greiz-holl gant ur boan lenn a santas en e zorn-kleiz en doa lezet a-istirebho. O trefi e sell e welas eo Ondinenn he doa sanket he dent en e viziad. Teñval eo he fenn hag e seblante bezañ feuket. A-daol-trumm, e sellas-hi outañ eeun en e zaoulagad gant karantez ha melkoni, en ur hiboudin goustadik : « Daoust ha n'eo ket graet mat ? » Neuze e kuzhas he dremm, hag an denjentil, strafuilhet ha prederiet, a gendale'has gant e istor. — Ur plac'h iskis ha lorc'hus eo ar Vertalda-se. En eil devezh ne blijte ket din kement hag e devezh kentañ, ha nebeutoc'h e'hoazh en trede. Ne ehanis ket koulskoude d'ober al lez dezhi, dre ma oa hegaratoc'h em c'hev'er eget e-keñver ar vare'heien all. Evel-se eo e teus da c'houlenn digant, evit farsal, unan eus he manegou. « Ya », a respontas-hi, — ma pliot aet da welout hoc'h-unan pezh a dremen er c'hoad sorsel ha distroet d'hen kontañ din. » « N'em boa ket re a c'hoant da gant he maneg, hogen pezh a zo lavaret a zo lavaret, hag un denjentil a briz e enor n'eus ket ezhomm da c'houlenniñ div wech digantañ diskouez ez eo kalonek. » « Me 'gave din », a droc'has Ondinenn, « e kare ac'hanooc'h. » « Hen ober a rae, evit doare », a respontas Huldrand. « Ma ! » a grias ar plac'h yaouank en ur c'hoarzhin. « neuze e oa gwall ziskiant : pellaat evel-se ditout an hini a gare, ha gwas-hoc'h c'hoazh, kas anezhañ d'ur c'hoad achantez, e-giz ma lavarer ! Ma vije bet me, ar c'hoad hag e spesou o dije gallet gourd pell ! » « Dech'ar heure », a gendale'has Huldrand, « e kemeris penn va hent eta. Kefioñ ar gwez a save ken koant hag a lurgerne ken ruz e sklerijenn ar mintin, hag hi o kotezhan ken kaer war al leton, an delioù a guzlike etrezo ken laouen ma n'hellen ket mireout da c'hoarzhin goap ouzh ar re a wele trant euzhus ha mistlerius en ul lec'h ken dudus. »

HA ROET HOCH'US ARVOR DA LENN D'HO MIGNONED ?

ne fellas ket dezhi ober a-hend-all, — war al lelon ouzh treid ar marc'heg. — War-se e krogas Huldrand da gennz evel-hen : PENNAD IV PETRA C'HOARVEZAS GANT HULDRAND ER C'HOAD « Eizh devezh 'zo bennek, ez erretis er ger gozh ahont, en tu all d'ar c'hoad. Nebeut goude e voe graet un tournamant ha redadegou, hag eno ne espernis na va marc'h na va gaf. — Chomet oan harp ouzh ur glouedenn da ziskizañ un tamm war-lerc'h al labour plijus-se, hag edon eoc'h astenn va zog-houarn d'am nevel a-dreñv din, pa baras va sell war un dimezlet burzhus he bravennez. Fichet oa kered dispar, hag hi en he sav war ur pondalez, o sellout ouzh an arvest. Goullenn a ris ouzh va amezeg piv ou ar plac'h yaouank dudus-se. Hech anv, a respontas, oa Bertalda, hag e oa mers'ched perc'hennet unan eus galloudusañ duded ar c'horn-bro. Hemo'kañ a ris e sellé ouzhin ivez, hag — evel-se emañ ar baotred yaouank, — ma oan bet kalonek betek bremañ, div wech kalonekoc'h e voens gant. Diouz an abardaz e tañsis gant Bertalda, hag evel-se keit ha ma padas ar gouel. — Huldrand a voe troc'het e gomz dezhañ amañ a-greiz-holl gant ur boan lenn a santas en e zorn-kleiz en doa lezet a-istirebho. O trefi e sell e welas eo Ondinenn he doa sanket he dent en e viziad. Teñval eo he fenn hag e seblante bezañ feuket. A-daol-trumm, e sellas-hi outañ eeun en e zaoulagad gant karantez ha melkoni, en ur hiboudin goustadik : « Daoust ha n'eo ket graet mat ? » Neuze e kuzhas he dremm, hag an denjentil, strafuilhet ha prederiet, a gendale'has gant e istor. — Ur plac'h iskis ha lorc'hus eo ar Vertalda-se. En eil devezh ne blijte ket din kement hag e devezh kentañ, ha nebeutoc'h e'hoazh en trede. Ne ehanis ket koulskoude d'ober al lez dezhi, dre ma oa hegaratoc'h em c'hev'er eget e-keñver ar vare'heien all. Evel-se eo e teus da c'houlenn digant, evit farsal, unan eus he manegou. « Ya », a respontas-hi, — ma pliot aet da welout hoc'h-unan pezh

D'ar Sul : Bro-Dreger Bear. — E Kerc'h Kerc'h Bear, a sal ar Brezhon, e-kichen ti-hent-houarn Boma'h-Bear, 14 e. 30. Bemdez : E Skol Blistin, hent Sant-Efflam, PLISTIN, Bro-Dreger.

D'ar Sul : Bro-Dreger Bear. — E Kerc'h Kerc'h Bear, a sal ar Brezhon, e-kichen ti-hent-houarn Boma'h-Bear, 14 e. 30. Bemdez : E Skol Blistin, hent Sant-Efflam, PLISTIN, Bro-Dreger.

Keleier ar Vro

BRO-DREGER

SANT-BRIEG

KEMENN DAR GOERION. — Ar goerion n'hellont ket reiñ kement a gereñ ha n'eo bet goulnenn diganto, a c'hello reiñ en e lec'h an hevelep kementad a heiz.

Koulskoude, n'hellint ket reiñ heiz e-lec'h kerñ nemet kaset o defez da renezh ar bevans ar c'hementad heiz bet goulnenn diganto.

Da lavarout eo, n'hell ar goerion reiñ heiz e-lec'h kerñ da renezh ar arme alaman, nemet roet o defe digant kement heiz hag a zo bet goulnenn diganto gant renezh gall ar bevans.

PLIAN

TAN-GWALL. — An tan en deus kroget e-pad an noz e ti ur barer. An ti a zo bet devet-holl. Bras eo ar c'holl.

LANUON

UR SACH-POST LAERET. — Kavet eo bet er stêr, dirak kae ar Marichal Joffre, ur sach-post o tont eus burev Sant-Brieg.

Remer an ti-post e Lanuon, p'eo deus sellet ouz ar sach, en deus gwelet n'oa ket al las eus ar seurt a vez implijet gant ar post.

Krediñ a reer ez eo bet laeret ar sach etre Sant-Brieg ha Lanuon d'ar gwenner 19 a viz C'hwevrer, ha taerell d'an deiz-se er stêr.

Er sach eo oa, ouzhpenn al lize-mañ a zo bet roet d'an dud goude bezañ bet sechet, anezho lizeher-archant, n'ist ket bet adkavet.

AN ARVOR-PLUBIAN

LAERONSI. — Laeret eo bet digant Loutin Quellen, o chom e Kefod, ur vouchal hag ur bal. Douget he deus klemm dirak archerion Lezardrev, Emil ar Guen, a greded e oa al laer, en deus anavezet e laeronsi.

PERROZ

LAERONSI EN TI-KER. — Laeret e voe en ti-ker ur pallenn-gloan. Da heul diskleriadurioù ar Itr. Philippe, eus ar C'habataou, ez eur deut da gavout al laerion, anezho repalidi o chom straed ar C'halvar.

Pa zeas an archerion d'o c'hlasik, unan eus al laerion, an Itr. Ropers, a oa mezvez; setu ma voe savet outi un tamall ouzhpenn.

PLOUBER

YANN GRENN ADARRE. — Yann Grenn na dapo ket furañ nemet al war e goust e ve. Heze Nedelec, 13 vloaz eus al Lann-Plober, a oa diouz ar beure, o vont d'ar skol da Gerofenn. Er hir eo, moarvat, ur c'harrad-lev d'ober war droad evit ur gant skuzh kerkent ha d'kennet digouz e wele. Ha Rene da gnat en ur wter a oa o vont da Blouard. Mat e vije bet an taol evitan nemet e voutas e droad "kreizere ar rod ha kastell ar c'harr ha setu friket-lip ihil e droad... Kaset eo bet al paerit d'an ospital e Lanuon, ha lakad e droad er plastr.

Adnagarz Doue ne bado ket he bell e binijenn hag e c'hello adare ober hepdale meur a fringadenn war e zaou droad.

GWENGAMP

UR VALLIN AET KUIT. — Disadorn 21 a viz C'hwevrer, diouz ar beure, an Itr. Germaen, eus ar Chapel-Nevez, he doa lakat ur vallin war leurenn ar Vall-Vihan.

Pa zeas d'he c'her-hat, goude merrad, kaer he devoe klask, ne zeas

(Kendalc'h ar baj. 2)

« Buan em ho treuzet ar c'hoad », a soñjis, sari ha leun a fiziañs, hep kaout amzer zoken da deurel pled e oad aet d'ar c'barzh ar c'hlasvez leun a skeud ha ne welen mui netra eus ar blaennad a-dreñv din. Neuze hepken e leuis da gompen ne vije ket dines din koll va hent er mell koad-se. Marteze n'oa riskl all ebet.

« Ha me ha chom a-sav da welout pelec'h an heol, hag a oa savet d'ar c'hoz-se en un tamm a-zioch an dremmvel. O sellout d'an nech e voe tennet va evezh gant un dra bennak du war skour-denn un dervenn vras. Bijia e soñjoun an ourz eo. Hag em boa kroget em eheze pa glevis evel monezh un den, met traouet ha divalav-meurbet, o lavarout :

« Mar ne lakafen ket tam-mouidig kennout da gouezhañ en ur grignat ar brankou, penaos e vefe kavet koad d'ar rostan da hanternoz, denij ysonak ? »

« Ha gant ar gerfod-se e ra kement a orbidio hag e lak ar skourtron da drouzlet kement ma red va jav pennfollet pell a-hano, hep reiñ amzer din da welout petere anevad an diaoul a oa aze. »

ket a-benn da adkavout he ballin Setu perak he deus savet klemm.

AR C'HEZEG-HOUARN HAG O FLANEDENN. — Tristlik a-walc'h eo planedenn ar c'hezeg-houarn en deiz a hiziv evel ma c'hellot gwelout diouz ar pezh a c'hoarvez dezho e Gwengamp.

Diuz diwezhañ p'edo o tennañ traeh eus ar stêr e kavas an Ao. Francis L'Hotelier ur marc'h-houarn a oa chomet pell eus dour diouz e welout.

« Dimurz diwezhañ, an Itr. Philippe o chom e Lannedeg, a zeas da Wengamp evit mont da di an daster. Lezel a reas eta he marc'h-houarn e tregas ti an Ao. Floch, straed an Itron-Varia. Pa zeas er-maez, ur pennadig goude, he marc'h-houarn n'edo ket mui eno. Dougen a reas klemm met marteze ne adkavo ket he marc'h-houarn diouzhtu.

« Un dra dibar a-walc'h evit kloc'h : « Fañion », « Hemoir », « Ifernus », « Kerdaguet », « Noyalo » ha « Poseur », anezho c'hwec'h marc'h-sigell a ouenn vrezhon.

Dilezet, laeret ha kavet en-dro, setu petra eo planedenn ar c'hezeg-houarn en deiz a hiziv.

MAEL-KERAEZ

EN TI-KEZEG. — Setu anvioù ar mirc'hed e vo kavet en ti-kezeg e-pad ar bloavezh. « Istirel », ha « Ribecourt », anezho daou varc'h-sigell : « Fañion », « Hemoir », « Ifernus », « Kerdaguet », « Noyalo » ha « Poseur », anezho c'hwec'h marc'h-sigell a ouenn vrezhon.

Dilezet, laeret ha kavet en-dro, setu petra eo planedenn ar c'hezeg-houarn en deiz a hiziv.

BRO-ROAZHON

KERBENN VREIZH E KANV.

Diuz diwezhañ, war-dro div eur-hanter goude kreizreiz, e krennveghio-nij a zeas a-zioch Roazhon gant ur pennadig goude ouzhpenn daou c'hand den a oa astennet marv war an dachenn. En o zouez e oa micherourien lazhet e-kreiz o labour, beajourien o tont eus ar gar, mero'hed ha bugale o vale dibreded. Tiez e-leiz a voe dismantret pe gwial-aozet.

D'ar yaou 11 a viz Meurzh eo e voe graet obidoù ar re varv. 25 kerdre-dan a zouge an arc'hedoù, 173 anezho. Ur mor a dud, kerent ha mignoned ar re lazhet, a zeus war o lerc'h. En iliz-veur, an Ao. Rogues, arc'heskob Roazhon, ha war blasenn ar ti-ker, an Ao. Cathala, ministr ar Yañch, a lavaras petra a oa da soñjal diwar-benn taol skijus Roazhon.

Goude Brest, an Oriant, Sant-Nazer ha Montroulez, kerbenn Vreizh a zo e Kanv.

BRO-NAONED

ARNODENNOU AN TREC'H. — Arnodennou evit an Trec'h Kentañ a hag an Trec'h Meur a vo dal-c'het e Naoned, d'ar sul 4 a viz Ebrel 1943.

Evit gouzout hio'h, skrivañ d'an Ao. G. Ar Moal, 8, Leurenn ar « Bourse », Naoned.

LEON ha KERNEV

BREST

LAMBEZELLEG

DAOU LAER SERTET. — An archerion o deus sertet nevez, zo daou zen, Kaourintin Ugeux, o chom 28, straed Kieber, kegnier eus e vicher ha Yann Bleñch, micherour. Laeret o doa taehou en ur stal a oa bet dismantret e-pad ur vombardez.

LANDERNE

UR MARCH-HOUARN LAERET. — An Dim. Segalen, Iorzherez, o chom straed Bethere, a zo bet laeret he marc'h-houarn diganti. Savet he deus klemm.

ER C'HZUL-KER. — An Ao. Leon Berthou, kuzulier-ker, en deus skrivet d'ar Prefed evit reiñ e zilez.

KEMPER

REDENE

LAERONSI. — Ur paotr yaouanek estren, Marsel Van den Broecke e anv, en doa laeret, d'an 23 eus ar miz tremenet, ur yañch a oa eñ 210 lur ha tikedou-bevans. N'eo ket taol kentañ ar paotr a zo bet larret d'ur bloavezh toull-bac'h.

KEMPERLE

ROSPORDEN

UR PAOTR YAOUANK BEUZET. — Disul all ez eas pevar faotr yaouanek d'ober ur valaden en ur vag war ar stank A-daol-trumm e troas ar vag war he genou hag ar baotred yaouanek a voe stalpet en dour. Daou anezho a zeas a-benn da dizhout ar ribl.

Al lizher kentañ e brezhoneg

Respont ur Breton divroet

MIGNON PEN.

Ematon o paouez adlenn da « lizher kentañ d'ar Vretoned ». Ya, adlenn a lavaran rak, stouezh din, brasoc'h eo na youl vat eget lemmder va spered.

A-hend-all, avat, n'ouzon ket pe-seurt degemer a raio hor c'hevreiz d'ar lizher. Evidon, skolet ar c'huz ar va e hignadenn. Daret bet din zoken bezañ bet feket ha peogour e lavarez : « Skriv gweñ lañ ma c'helli, hogen skriv » setu me krog em fluenñ evit respont da lizher.

Stouezh ! ur wech c'hoazh n'on ket boas da skrivañ hag e galleg, hag e brezhoneg. Degemer eta va menozioù a-stlabez, evel ma 'z int taolet war ar paper, ha na vel enno nemet un testeni a youl vat, un testeni eus va c'hoant da genlabourat gant va c'henoarzh ha dreist-holl da ober gant ar brezhoneg benveg va holl menozioù.

Sell, paour kuezh Per, daoust din bezañ o labourat e ker, trivec'h noz 'zo, n'am eus ket gallet c'hoazh gweñkañ kroc'hen ur c'hêriad.

« Arabat deoc'h lavarout ar ger-se », eme ar pesketer kozh en ur lakant sin ar groaz en e ger-c'henn. Ar vaouez kozh a reas ewelñ hep rannañ ger. Ondfeenn a baras he daoulagad sklaer war he muiad-karet :

« Ar bravañ-holl en istor-se eo n'out ket bet lakad da rostañ e gwirionez. Met lavar atav, paotr yaouank. »

Ar marc'h-gant a zalc'has gant e zanevell :

« Ken spontet oa va marc'h n'edon war var bezañ stalpet ouzh keñhoù ha barrou ar gwez. Diruihal a ra ar c'hwec'henn warnañ gant an dommijenn hag an aon, ha daoust da se, n'oude ket chom a-sav. »

« Erfin edo o vont d'en em strinkañ e-barzh un toull meinek pa seblantas din a-geiz-holl e teue un den hir ha louet dirazañ. Neuze avat e vanas va loen krenn hep fivaal. Tapout a ris ar rann-jennob, ha neuze e welis an bet saveteit, n'eo ket gant un den, met gant ar wazh-dour he houlennoù arc'hant, o tilammat tost din eus un duc'hennig. Hi eo he toda harzet ouzh lusk va jav. »

« Trugarez dit, gwazhig ker ! »

« N'oc'h ket Partizan eta ? » a c'houlenne digant ur gwir Partizan.

« Me 'gav din, Atrouz », a respontis d'am goaper. « Hoc'h eus c'hoant mont em lod. N'oa ha ne vin biken nemet ur maerzh dianket e ker. Daoust hag ez eus warnon neuz ur c'hêriad ? »

Maeciad on ha maeciad e varvin. Gant ma c'hellin, da vibanuñ, distreiñ da sevel ul lochen en ti bennak war maecioù Brezh.

Ha lennet hoc'h eus romant hevez ABEOZEN

HERVELINA GERAOUELL ?

Ma n'hoc'h eus ket c'hoazh, it eta d'e brenez diouzhtu.

Gant an hevelep skrivagner :

DREMM AN ANKOU

Skrivad Breizh, 35, straed Traverser, BREST.

goude ar bloavezhioù-mañ n'eo d'rollet war ar bed-holl un arnevez a sotad.

Treuzet a ran ewelout. Per, ur sell war-du ar pezh ha fiziañs am eus emañ ar garantez evit o kelliñ-hañ e kalon hor yaouankiz ha ne c'hell nemet kreskiñ gant an annezdezh anezhi hag ar boaz d'ober gant.

Ma 'z pije gret ar memes golv e galleg sur a-walc'h n'en dije ket dasonnet ken den em c'halon ha n'am bije ket kredet kregiñ em c'hozh pluenñ dampart.

Setu gret an taol ha fent an eus a-wechoù o klevout anezhi o mignour. Ne vezan ket ker seder abot pa vezan va diouzdegezh.

Hogen, marteze, ne daoli ket kalz a evezh ouzho na fuzioù ha paour-renez va menozioù. Pep hint a ro ar pezh a c'hell ha gouzout mat a rez « diouz sach an digoul n'eus komezet morse tamm bleud ».

Degemer eta gant va fennadig, na c'hortoz marteze ober gwel-lag'h, kalonekañ gouc'hennadur ur brezhoneger divroet.

JOB. »

YOUNN DREZEN E KER-VREIZH.

— Diadorn 6 a viz Meurzh, diouz an noz, Saverien Baris o doa ar lizjadur dreist da glevout Youenn Drezon o tleplegñ dezho penaos e totas a-benn da embann e roman e Itron-Varia Garmez. E brezegezh, pe genlec'h e gaozeadenn, a oa leun a c'hroñ lazrus. Ur paotr distageliet mat e doal eo Y. Drezon ha kement-se a ieka ac'hanomp muioc'h c'hoazh da gant chifus a'en deus ket belet skouer Paotr Jañzen en e Dornod ha troet ewelñ evit brazañ didi e lennerien ar gerioù diles pe dianav d'ar re n'int ket eus Paotr n'Abad en deus implijet en e lev.

HAG E PALEZ AR MUTUALITE

— An deiz war-lerc'h goude kreizreiz e reas Youenn Drezon ur brezegezh e galleg diwar-benn e viganter Jakez Riou.

Kalz ind o deus lennet barzhonegoù pe kontadennoù ur skrivagner aet da anan ha dreist-holl Nomenoez mes dibar a-walc'h ar re a ouie p'eo e oa an deiz ha penaos e labourer, penaos e oa deut da vezañ mestr eus e yezh dre labourat start war c'hêriadur Ernod. Anout a reomp bremañ un tammig muioc'h Jakez Riou, a-drugarez da Youenn Drezon. Ha mall to gantimp e vo embannet an holl oberen lezet gant ar skrivagner aet da anan e-keiz e ampartiz.

UL LIZHER UR SKOUER

Skrivañ a reer deomp eus ur barrez a Vro-Leon :

« Selu mi, Hervelezh, lennerien d'ho kuzhenn, ar re a vez, ar re a kentañ a va deuzas dre ma 'z vo skrivet e brezhoneg, penn-da-benn. Hi eo ar gelennoù vrezhek-holl eus leunet betek-he. Diazeoc'h eo a dro ar da lenn, ewelout Leun, evel ar « C'hoarvez da E-maez », m'li, koulskoude, mezel e ha brezhon ha douezadenn dre ma 'z eo an douz annez rak, d'om ma eo, ne ille bezañ nemet an douz-skrivañ evit ar brezhoneg, evel ma n'eus nemet unan evit ar galleg. A-hend-all, moarvat, labour fall a vije gret. »

Goulennoù a vi digant he lennerien brezhonek, ha setu m'ont emañ soñjet kas ar goudeadenn-mañ deoc'h. Er pezh eo, koulskoude, e vo gwelet kement-all e Bro-Leon, n'eo ket da 'z.

Ganeoc'h a galon. »

Setu eia ul lenner, deut nevez, zo da ARVOR, hag en deus fellet dizhañ reiñ sikour disathtu d'hor c'hoarzhenn. Ra yezh trugarek evit e gaozeadennig. An dia, Vreizh, a vez dic'hriet, a va lennet gant piljadur gant he lennerien.

« Ha me, straffollet, da herzel va marc'h ha da c'houlennoù :

« Petra 'fell dit ? Persik e youc'h-evl-se ? Dal, setu amañ c'hoazh ur pezh aour, hag unan all c'hoazh. Met chom peoc'h hiziv-zithen. »

« War se e leizis ur pezh aour da gouezhañ er boned iskis an dou lamet hag a oa o'e'h astenn davedon e-giz ur c'hlasker-hant. Neuze e lakas va marc'h da vont d'an trot. Met an denig e heskine atav a'hanon en ur youc'h'al. A-geiz-holl, ken prim ma c'helleu a-boan krediñ, e voe em c'helleu adarre. Lakat a ris va marc'h d'ar c'halon. Redek a zeus avat d'ur pipperlamm an e gichen, daoust pege skuzhus o tiskouez bezañ ewelñ, hag en an hoit amzer bezañ ewelñ, hag en an doare vii ha tentus war un dro, o lerc'hed bepred ar pezh aour er vann hag o youc'h'al :

« Aour faos ! Arc'hant fall ! Arc'hant fall ! Aour faos ! »

« Dont a raer ar c'hoagaden-

naoza, ken don eus e vuzhed ma krede din e oa tost hep tra da gouezhañ d'an douar. E tead hir na reus e zene spontis a-istrahili er-maez eus o c'henno. »

« Ha me, straffollet, da herzel va marc'h ha da c'houlennoù :

« Petra 'fell dit ? Persik e youc'h-evl-se ? Dal, setu amañ c'hoazh ur pezh aour, hag unan all c'hoazh. Met chom peoc'h hiziv-zithen. »

« War se e leizis ur pezh aour da gouezhañ er boned iskis an dou lamet hag a oa o'e'h astenn davedon e-giz ur c'hlasker-hant. Neuze e lakas va marc'h da vont d'an trot. Met an denig e heskine atav a'hanon en ur youc'h'al. A-geiz-holl, ken prim ma c'helleu a-boan krediñ, e voe em c'helleu adarre. Lakat a ris va marc'h d'ar c'halon. Redek a zeus avat d'ur pipperlamm an e gichen, daoust pege skuzhus o tiskouez bezañ ewelñ, hag en an hoit amzer bezañ ewelñ, hag en an doare vii ha tentus war un dro, o lerc'hed bepred ar pezh aour er vann hag o youc'h'al :

« Aour faos ! Arc'hant fall ! Arc'hant fall ! Aour faos ! »

« Dont a raer ar c'hoagaden-

naoza, ken don eus e vuzhed ma krede din e oa tost hep tra da gouezhañ d'an douar. E tead hir na reus e zene spontis a-istrahili er-maez eus o c'henno. »

« Ha me, straffollet, da herzel va marc'h ha da c'houlennoù :

« Petra 'fell dit ? Persik e youc'h-evl-se ? Dal, setu amañ c'hoazh ur pezh aour, hag unan all c'hoazh. Met chom peoc'h hiziv-zithen. »

« War se e leizis ur pezh aour da gouezhañ er boned iskis an dou lamet hag a oa o'e'h astenn davedon e-giz ur c'hlasker-hant. Neuze e lakas va marc'h da vont d'an trot. Met an denig e heskine atav a'hanon en ur youc'h'al. A-geiz-holl, ken prim ma c'helleu a-boan krediñ, e voe em c'helleu adarre. Lakat a ris va marc'h d'ar c'halon. Redek a zeus avat d'ur pipperlamm an e gichen, daoust pege skuzhus o tiskouez bezañ ewelñ, hag en an hoit amzer bezañ ewelñ, hag en an doare vii ha tentus war un dro, o lerc'hed bepred ar pezh aour er vann hag o youc'h'al :

« Aour faos ! Arc'hant fall ! Arc'hant fall ! Aour faos ! »

(Di gendereñ)

HOR C'HONTADENN

LABOUS AR C'HOAD

Lakaet e brezhoneg gant Roparz HEMON
Hervez Marvailhoù GRIMM

Bes' e oa gwechal ur c'hoadour hag a veas er c'hoad da chasael. O font er c'hoad, setu un klevas garmoù, evel savon en ur bugellig a vije hag en da gerzhout, ken na dizhas e-henn ar fia ar weznenn uhel, hag e beg ar weznenn e oa ur bugel bihan.

Hennezh a oa bugel ur vaouez paour, a oa dent d'ar c'hoad da zastum keuneud. Mamu ha bugel a oa manet kousket dindan ar weznenn. Ur pikol labous-preiz en doa gwelet ar bugel war barlenn e vamm. playet warno, paket ar bugel en e veg, ha lakaet anezhañ war ur brank uhel.

Ar c'hoadour a bignas ez weznenn, a zegasas ar bugel gantañ d'an donar, hag a soñjas evel-hen: « Me a gemero ar bugel-mañ, ha savet e vo asambles gant Lenig va merc'h. »

Hag en d'ar ger gant ar bugel, hag a greskas gant Lenig. Ar pobleig, o «van na oa bet kavet er c'hoad, ha lakaet gant ul labous, a voe graet anezhañ Labous-ar-C'hoad. Labous-ar-C'hoad ha Lenig en em garr-trezoù kement na veze glac'haret an eil pa veze rannet diouz egle.

E ti ar c'hoadour avat e oa ur geginerez kozh, anvet Zanna. Hounnezh a oa ur pezh fallker, un abardrez e krogas e daou gelorn, hag hi d'ar puñs ganto da ger-Chat dour, n'eo ket ur wech, met meur a wech. Lenig a welas kement-se hag a c'houlennas outi: « — Lavar din 'ta, Zanna, da betra e kemerer-te kement a zour? »

« — Ma prometez chom hep rannañ ger da zen, me a lavarou dil. »

Lenig a bometas. Neuze e komzas ar geginerez evel-hen: « — Warc'hoazh, haure-mat, pa vo aet ar c'hoadour d'ar c'hoad, e lakain an dour da virviri. Pa vo o virviri er gaoler, e taolfin Labous-ar-C'hoad e-barzh da bon-zhañ. »

Ant'onoz, abred-mat diouzh ar beure, setu ar c'hoadour o sevel da vont da chasael. Edo an daou vogel c'hoazh en o gwele. Ha Lenig neuze da lavarout da Labous-ar-C'hoad:

« — Chom ganin-me ha me a chomo ganit-te. »

Labous-ar-C'hoad a respontas: « — Da vat ha da viken. »

Lenig a lavaras:

« — Klev 'ta neuze. Ded'h da noz, Zanna gozh a oa o kas kement a zour en ti m'enn eus goullennet outi perak e zao se. Respontet he deus din: « Warc'hoazh vintin, pa vo aet da dad d'ar chasael, e lakain dour da virviri evel stloep Labous-ar-C'hoad e-barzh da bon-zhañ. » Savomp 'ta bihan, gwiskomp hon dilhad prim-ha-prim, ha tec'homp. »

Hag ar vugale da sevel, d'en em

wiskañ, herr warno, ha kuit. Pa voe an dour war an tan, ez eas ar geginerez e kambir ar vugale da dapoul Labous-ar-C'hoad. Hag hi tostact d'ar gweleou, ne oa mui bugale ebet, ken na grias, droug enni:

« Petra 'lavarin, pa vo distro ar c'hoadour, ha pa ne gavo ket e ve c'h? Ret eo din mont diouzhtu war o jere'h evit o c'haout en-dro. »

Hounnezh a gasas eta tri mevel d'ar reil war-lerc'h ar vugale. E oa ar re-mañ etal ar c'hoad, pa weljont an tri mevel o font da-vele.

Ha Lenig da lavarout:

« — Chom ganin-me ha me a chomo ganit-te. »

« — Da vat ha da viken », eme Labous-ar-C'hoad.

Lenig a lavaras war se:

« — Ra vi-te ur bod roz, ha ra c'ha-me ur rozenn warnañ. »

Pa zeuas an tri mevel etal ar c'hoad, ne oa eno nemet ur bod-roz hag ur rozennig warnañ: roud ebet ket en eus ar vugale.

« — N'eus netra d'ober amañ », emezo.

Hag i d'ar ger war o c'hiz, da lavarout d'ar geginerez n'o doa gwelet mann nemet ur bod-oz hag ur rozennig.

« — Dioded ma 'z o'h », eme ar geginerez kozh o fuc'hañ, « ret e vije bet deoc'h troc'hañ ar bod-roz, kutuilh ar rozennig ha degas anezhi din. Kerzhit d'hen ober, ha buan! »

Evit an eil gwech e rankjont distreiñ d'ar c'hoad.

Ar vugale, avat, a welas anezho o font.

« — Chom ganin-me », eme Lenig, « ha me a chomo ganit-te. »

« — Da vat ha da viken », a respontas Labous-ar-C'hoad.

Ha Lenig a lavaras:

« — Ra vi-te un iliz, ha ra vin-me ar groz warni. »

Pa zeuas an tri mevel, ne oa netra eno nemet un iliz hag ur groz war beg an tour.

« — Petra ober? », emezo an eil d'egile. « Deomp en-dro d'ar ger. »

O font d'ar ger, e c'houlennas ar geginerez outo ha kavet o doa un dra bennak.

« — N'hon eus ket », emezo.

« N'hon eus gwelet netra, nemet un iliz hag ur groz. »

« — Biskoazh seurt diskianted! » eme ar geginerez, kounnaret-ruz, perak n'ho'eus ket diskianted an iliz ha kaset din ar groz? »

Hag ar geginerez hec'h-unan en dro-mañ da ober gaol ha da vont gant an tri mevel war-lerc'h ar vugale. Ar re-mañ a welas ar vevelion o'h errount, hag ar geginerez o tridabellidh en a-dreñv.

Ha Lenig da lavarout adarre:

« — Chom ganin-me ha me a chomo ganit-te. »

« — Da vat ha da viken », a respontas Labous-ar-C'hoad.

« — Ra vi-te ur stank », eme Lenig, « ha ra vin-me un houad warni. »

Ar geginerez, pa zegouezhas, a welas ar stank hag en em ledas a-blad he c'horf war an douar evit evañ anezhañ. Hogen an houad a zeuas prim war neuñv, a grogas gant e veg en he fri, hag a sachas anezhi en dour, ken na voe bezzet ar sorserez kozh.

Ar vugale a zistroas d'ar ger a-gevret, lreizhin ha seder. Ha ma n'int ket murv, me 'gav din ez int bev c'hoazh.

An div Vreizhadez dic'hizet

Franza An Uhel ha Soazig Janed Ar C'hoz, plac'hed yaouank a gent vaoz, a zo div gomaded vras. Pa vez meneg da vont d'ar foar pe d'ar c'hermes, ne c'hellont ket mont an eil hep eben; kazel ha kazel eo ret bezan!

Ouzhpenn, Franza ha Janed a zo div fougerer dreist ha div plac'h lore'hus. Karout a reont tennañ warno sellon an dud. Dreist-holl hini ar baotred, nantr avat hini Per An Amezog rak ve ziot eo evito: ne gomz ket a-walc'h a c'h'alleg, un den diwar-lerc'h n'eo ken. Komzit din eus ur « blev rodellet » bennak, mar deus brazeg rodok gantañ ha ma ne gomz ket ar brezhoneg.

Dilan tremenet e oa ar foar yen e Lesneven.

« Ret-mat e vezo deomp mont d'ar foar », a lavaras Franza da Janed.

« Ya, met ret e vezo en em gemer e poent evit gellout en em fardañ a-zoare. »

Degouezhet al lun. Trouz ha chorlori a zo war-dro ti Job An Uhel ha Mikael Ar C'hoz. Petra a zo a nevez 'ta, hiziv? Yer o kanañ, dorjoug ha teodou o strakal, pep tra a zo buhez hag her ennañ. Mat, nebeut a dra a zo a nevez kouskoude: ar merched o'h en em gempenn evit ar foar yen. Che! na pebez devezh bras a zo ganto.

Goude bezañ lakaet pep tra war vint ha goude bezañ sellet pizh hag alkes ouzh daou du ar mele-zour, klasket an eurier bihan hag ur bern traou all, setu prest erfin ar fougered da gemer penn o hent.

Gwisket evel merc'h ar rone, kregiñ a ra Franza en he marc'h-houarn. Mont a ra da ziambroug he mignonez.

Souden, ul lamm a ra ar verc'h kaezh. Darbet eo bet dezhi mont da grennañ he fri ouzh ur bern mein. Janed oa o t'fouchañ he fenn e penn ar c'hoazhent.

« Peseurt mantell he deus-hi gwisket? » em-z. « Daoust ha n'emañ ket he mantell rouz ganti? Rak neuze ne sello ket ar c'hemener rag ar c'higer ouzhimp. »

Setu en em gavet an div plac'h asambles. Janed he deus lakaet he mantell gargañ ivez ha diroll a ra diouto ur c'hard leg tro-war-dro, ur c'hwez ha n'eo ket hini an dour hanvoez an hini eo.

Kregiñ a ra Franza gant ar gaoz hag e galleg evel just. Selaouit pebezh galleg uhel a zo ganto:

« Eh ben! Jeannette, l'es 'nivée? Ch'avais peur que l'aura mis ton saro rouz. O! fou pas mettre c'ui-là, Michel sera pas content. »

Goude bezañ sellet pizh an eil ouzh eben adalek an tog betek ar voutz seuliou uhel, e kerzhont gant l'izh etrezek Lesneven.

Yann Ar Breton ha Youenn Ar Chor n'int ket eus ar memes danvez gant an div plac'h. Ar re-mañ, er c'hontrol, a zo lore'h enno gant o brezhoneg. Poañañ a reont d'e gomz, d'e lenn ha d'e skrivañ

gwelloc'h-gwellañ. En em glevet e oant ivez da vont da foar Lesneven ha dres e tegouezhout da gerzhout war-lerc'h an div brin-se yaouank. Ne chomjont ket pell kouskoude. I a oa al lijerañ, i eo a yelo eta a-raok. En ur dremen e-bion d'ar merched ur bommad brezhoneg a zistlagont. Janed he deus klevet hag a lavar d'eben:

« Oh! les sales plouks, elles n'ont pas honte à parler breton sur le chemin! »

Sioz! N'o devoe ket kalz amzer an div baotred kaezh da z'ouk-preeg ar vrezhonegerien. Ankouñc'haet o doa, moarvat, e oa ganto ur sac'hig, danvez un tamm marc'had du e-barzh. Daou archer tev, avat, en ur dremen e-bion d'ar merched ur bommad brezhoneg, — tev e oant nemet o fri, hemañ, evit doare, a glevas buan c'hwez an amañenn fresk — a stankas an hent outo ha kregiñ en amañenn ar merched.

Na pegen souzhet ne voe ket ar re-mañ pa glevjont, o burzhud! paotred ar gouarnamant o komz brezhoneg hag en ur brezhoneg uhel c'hoazh, mar plij, ken uhel ma ne ouezas ket ar merched respont d'an hoñ c'houlennou graet outo.

Neuze an archerien a gomañsas da ober un abadienn c'hoarzhin gouz tra ma kemere Franza ha Janed ul liv gwenn da gentañ, ruz da c'houde, evel ar sivi d'evit.

« Mat », a lavaras ar brigadier d'e vignon, e lezomp ar c'haezhigou-mañ da vont d'ar foar. An amañenn, avat, ne day ket, rak klevet em eus lavarout e vo yod kere'h emberr da goan ha gant sikour ar tamm melenik-mañ e tiskemo a-oc'h d'an traoñ, emir-chañs. »

An daou baotr yaouank, ur gammed bennak a-raok hepken, o klevout ur seurt chorlori, a c'hoantaas gouzout petra a dremenno. Dont a rejont war o c'hiz hag e klevjont gant an archerien petra a oa d'gouzhel.

Yann ha Youenn o deus kañon vat. Truez o deus ouzh an div plac'h. Komz a rejont en ur brezhoneg ker flour ma teujont a-benn da lakaat al louarn da ziskregiñ diouzh ar yar. Gounezet o deus war an archerien, gounezet o deus ivez war ar galleg.

« Dali! », a lavaras ar brigadier en ur lakaat an amañenn e dour ar merched, e il da zeskñi komz brezhoneg gant hennezh. »

Mezhek evel chas folet a tec'has an div plac'h war-du Lesneven hag e voe klevet Franza o lavarout d'he c'hoampagnunez e brezhoneg en taol-mañ:

« Kompren, an archerien a gomz brezhoneg ivez bremañ! Petra a zo a nevez 'ta? Ar brezhoneg n'eo ken ur yezh diwar-lerc'h 'ta? E brezhoneg eo ret komz hizviken ha ma komz an « dousoz » galleg ouzhimp bremañ ne dimp ket da evañ soda asambles ganto. »

Abaoe, diouzh ma klevan, Franza ha Janed a gomz aliesoc'h e brezhoneg.

War an hent

D'am mignon Ar Yvodet-Boscher.

Meinek eo an hent, strizh ha tenn: War an daou goster betek penn, E sav drez a vodennadou, Stankoc'h eget ar bokedou.

Sellit hag e welot daou zep, A-hen an hent-se tremen: Unan a bign gant ar gre'chienn, Hag egle 'zo o tiskenn.

An hini a bign en deus mall, Da zegouezhout gant an tu all: Ar c'hoazenn a ruz, war e dal, Mes ne fell ket dezhañ gedal.

Redek a ra, 'vel o nijal, Betek ar stêr gwenn o trouzal: War e giz e lec'h souzñ tamm, Gant tizh a-dreist ar stêr e lamm.

Nemet pa vel war ar c'hleuzioù, Ar spernenn-wenn koant he bleu- (niou,

Neuze e c'hortoz ar pennad, Evit katalit blienn a c'hoaz-wal.

Mes an hini 'zo o tlakenn, Sellit pegn mbal eo e benn: Mae a ra, kroumet e genn, E dreid o stokañ ouzh ar vein.

Gant aon na deufe da gouezhañ, War e hent-bañ e rank gouezhañ: Her gouzout a ra, mar gouezhe, Biken mui sevel ne c'helle.

An hent-se 'zo evit pep den, Eus hent ar vutuz ar skeudenn: O pignat emañ Yaouankiz, Ha Kozhin a zeu war he giz.

ESTIEN KEVINER (Kroaz ar Vretoned, 13 Kerzu 1908)

Le Gérant: G. BERTHOU IMPRIMERIE CENTRALE DE RENNES Autorisation P. C. 520

KENTELIOU DIWAR-BENN AL LENNEGEZH VREZHONEK

Lavaromp ur wech c'hoazh n'eo ket manet ganimp skridoù ar varzhed kozh. Anavezout a reomp kouskoude, ouzhpenn mil ger eus o yezh, gerioù bet skrivet gant an dud desket a wechal war al levrion latin a studion. Pa ne gomprenent ket ur ger latin pe, p'o devezh aon da ankouñc'haet e dalvoudegezh, e skrivent ar ger brezhonek a-us. Ne gredan ket e vefe se dour-penn ma klaskfen e-touez ar miliard gerioù-se ar re anezho a zo bet miret ar gwellañ er brezhoneg a-vremañ.

ascorn aour bard bad bed bichan bid bis boit bleoc blienn brith bronn bro buc'h buan buer calat cam cant carr ca'pecc arc'hen e diarc'hen) askorn aour barzh souezh (keñv. bat-let) bez bihan bed biz boued blevek blienn brizh bronn bro buoc'h buan buer kaer kalet kamm gant zarr karreg

avell cepister cilurna cled colcet cars co'psemm eot erip crutir crum cunnaret daer dib dlu dor dorn egnin elestr ctiu cp esoe'r esonoc emal erud gan gauri guas guel quell quelig quip kavell kabestr kelorn kleiz gole'ched korz korzenn koad krib krouer (lanus) kromm kounnar daer(ou) du div dor dorn ivin elestr ilin hep gar (e divesker) coneck eoun erud frouezh glan gwari gwaz gwel gwelloc'h goude gleb

quin gulan quollung quiliat gurre hac gwin glouan gonillo gweled gorre hag Danvez oberoù ar Varzhed kozh « Ne sont que trois matières à nul homme entendant de France, de Bretagne et de Rome la grant. » Setu aet ar pezh a skrive ur skrivagner gall en XIII^{em} kantved. Da lavarout eo: « N'eus nemet tri danvez da bep den da c'hoazout: hini Bro-C'hall, hini Breizh hag hini Roma ar ger-beur. » Ha tri rummad a gaver, e gwirionez, e skridoù galleg an amzer-se hag ur rummad anezho a zo kontadennoù hir (romantou) a dremen an darvoudoù anezho e Bro-Gembre, e Kernev-Veur pe e Breizh-Vihan. Anvion an dud hag al lec'hioù a zo brezhonek. Ar c'hontadennoù-se n'int bet biskoazh ankouñc'haet, hag er c'hantved tremenet e savas c'hoazh Wagner warno e c'hoari-ganoù dispar. N'eus ket ezhomm da lavarout ez eus bet lore'h e Breizhiz o sonjal eo bet evel-se oberoù kentañ o lennegezh doulet

hag ad displeget gant Europa gwechall. Raktal, paotred ar c'hreizteiz o deus youc'het n'helle ar « romantou brezhon » bezañ bet diwanet nemet diwar skridoù ar yezh e oc ». Gwelout a ramp buan-ha-buan petra a zo da respont dezho. Diaesoc'h e vo d'imp gouzout petra, reizh a-walc'h, e oa ar romantou brezhonek a zo bet graet re c'hallek diwanet diwezhaloc'h. I. — Ar romantou anvet « brezhon » e zo bet graet hervez danvez ha skouer romantou brezhonek. Perak e vijent bet anvet brezhon ma vijent dent eus ar c'hreizteiz? Perak ne gomzont nemet eus brezhoneg hag adouñ Breizh-Vihan e Breizh-Veur, dianav d'ar c'houlze-se da baotred ar c'hreizteiz? Met kalz kaeroc'h ha sklaeroc'h a zo: anvioù tud ar romantou: Ywenek, Arthur, ar roue Marc (diskouarn Marc'h dezhañ), Graeleñt Mor (Gralen Meur), Meriadec; talbenn ar skridoù: « Le Lausite » (an c'ostig), Guilleme ha Guilladun. Ar hant-se a ziskouez an holl-benn-mañ ha n'eo ket zoken froet o galleg. (Da gendere'hel)